

What's in a name: mag je 'homo' roepen naar agent?

Je mag kwaad op iemand zijn en je mag iemands handelen afkeuren. Ook is het in principe toegestaan daaraan in diens bijzijn uiting te geven. Maar het is onbeleefd om iemand uit te schelden. En volgens het Wetboek van Strafrecht (art.266) zijn sommige uitingen zelfs strafbaar, namelijk als de betrokkene daarmee opzettelijk in het openbaar beledigd wordt.¹ Eergisteren heeft het gerechtshof in Den Bosch iemand veroordeeld omdat hij, woedend over een bekeuring, een politieagent voor homo had uitgemaakt.² Hij erkende dat deze uitlating als beledigend scheldwoord bedoeld was. En de agent had dat ook zo opgevat. Hiermee corrigeert het gerechtshof de eerdere uitspraak van de politierechter, die meende dat een aanduiding van iemands mogelijke seksuele geaardheid niet als een belediging hoeft te worden opgevat, tenzij deze gepaard gaat met een kwalificatie als 'gore' of 'vuile'. De vraag rijst: wat's in a name?

Het ziet er naar uit dat je volgens de nieuwe redenering ook kan worden veroordeeld als je iemand voor krachtpatser, kruidenier, lama of lampekop uitmaakt. 'Kleingeestige letterknecht' of 'dienstklopper' is misschien een grensgeval. Maar vermoedelijk kan zelfs dat niet door de rechterlijke beugel. Want waar het op aankomt is, denk ik, dat je iemand geen eigenschap mag toedichten die in de gegeven context afbreuk doet aan zijn of haar menselijke waardigheid.

De Engelsen hebben daar een mooi woord voor: *calling names*. Als je iemand uitscheldt, plak je hem een naam op die naar een bestendige eigenschap verwijst. Dat geldt ook voor het eventuele scheldwoord 'lampekop' of 'lul' of 'lama', want het verwijst naar de eigenschap 'ding-achtigheid' of 'dier-achtigheid' (iets wat vreemd is aan het mens-zijn). Zo ook het scheldwoord 'dienstklopper': je karakteriseert daarmee de hele persoon en al zijn handelen en daarmee misken je zijn mens-zijn (namelijk zijn vermogen om keuzes te maken).³ En hoe zit 't dan met scheldwoorden als 'homo' of 'geiteneuker'? Je suggereert daarmee ten onrechte dat alle handelen van de ander bepaald wordt (en verklaard kan worden) door zijn vermeende seksuele geaardheid.⁴ Dus ook hier: daarmee wordt zijn menselijke waardigheid aangetast.

Sorry, dit wordt zo wel een heel ethisch, verheven verhaal. Maar er is een uitweg om je afkeuring en woede te uiten. Het is namelijk niet strafbaar, denk ik, om de wijze waarop de ander in deze concrete situatie handelt met afkeurende woorden te karakteriseren. En denigerende woorden mogen ook, al is dat niet zo beleefd. Bijvoorbeeld: doe niet zo lullig, ik vind dat u dienstklopperig, of als een kleingeestige kruidenier, of als een zwakzinnige, of als een redeloos dier, of als een oversekste heethoofd handelt. Maar ja, het is wel een hele kunst om dergelijke nuances uit je strot te krijgen als je witheet bent van woede ...

Deze website gaat over professioneel handelen binnen onderwijsinstellingen. Waarom is de uitspraak van het Bossche gerechtshof ook in deze context van belang?

In de eerste plaats omdat hoe langer hoe meer scholen ertoe overgaan politiemensen binnen te halen om de veiligheid op school te bevorderen. Men moet zich afvragen of dat verstandig is. Smaad, laster en belediging zijn een klachtrecht: je riskeert pas straf als de wederpartij een klacht bij justitie indient. Maar wie een agent beledigt, een ambtenaar-in-functie dus, loopt tegenwoordig een levensgroot risico om strafrechtelijk vervolgd te worden. En vervolgens kan dat op je strafblad komen. Het behoort tot de pedagogische missie van de school om de leerlingen te helpen hun emoties te beheersen en hen te leren hoe ze daaraan op een acceptabele manier uiting kunnen geven. Een lichtgeraakte politieagent die meteen met z'n bonboekje gaat zwaaien, past volgens mij niet in het pedagogische klimaat van de school, – ook niet van de Veilige School.

Maar het Bossche vonnis geeft ook een wijder perspectief op de normen en waarden die men binnen de school hoog wil houden. Als men vindt dat leraren en leerlingen respectvol met elkaar behoren om te gaan, dan moet men ook de vinger leggen op 'calling names'. Het is onprofessioneel als leerlingen door de leraar worden uitgescholden of als zij worden geëtiketteerd met (en vastgepind op) denigerende benamingen. En het is in strijd met de gedeelde schoolcultuur als leerlingen dat jegens de leraar of jegens elkaar doen.

De Bossche uitspraak is overigens niet alleen belangrijk voor de ontwikkeling van een gedeelde schoolcultuur, maar ook voor het verhelderen van de normen en waarden die binnen de Nederlandse samenleving als geheel gelden. De rechters hebben een halt toegevoegd aan de verruiming van de omgangsvormen.⁵ In dat licht mag men hopen dat de procureur-generaal tegen het Bossche vonnis 'cassatie in het belang der wet' aantekent, om te toetsen of de Hoge Raad de zienswijze van de Bossche rechters deelt.

¹ <http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/266.html>

² <http://www.rechtspraak.nl/Actualiteiten/Homo+roepen+naar+politieagent+wel+beledigend.htm>

³ Een interessante vraag is of je je aan belediging schuldig maakt als je de ander voor 'leugenaar' uitmaakt (http://www.nu.nl/news/1222280/11/Pronk_noemt_Balkenende_een_leugenaar.html). Streng geïnterpreteerd beticht je de ander daarmee van habituele leugenachtigheid. Dat is beledigend, want je had ook kunnen volstaan met de beschuldiging dat de ander in situatie X gelogen heeft. Of zou de rechter genoeg nemen met de verklaring van de betrokkene dat hij de ander *niet opzettelijk* heeft beledigd? Hij kan volhouden dat de uitroep "Gij leugenaar" of "Gij gemenerik" in de hitte van het woordgevecht aanvaardbaar is omdat deze bedoeld is als karaktering niet van een bestendige eigenschap maar van de wijze waarop de ander in die concrete situatie heeft gehandeld.

⁴ De kwalificatie 'geiteneuker' opent overigens de weg naar vervolging wegens smaad (WvS art.261): wie iemand in het openbaar beticht van habituele geslachtelijke omgang met dieren, is schuldig aan een misdrijf dat zwaarder gestraft wordt dan eenvoudige belediging, aangezien daarmee de eer en goede naam van de betrokkene wordt aangetast. De kwalificatie 'homo' daarentegen levert geen smaad op, want in Nederland hebben we afgesproken dat homoseksueel gedrag niet smadelijk is. Heeft de politierechter met zijn vrijspraak de twee delicten (smaad en eenvoudige belediging) door elkaar gehaald?

⁵ Volgens het Wetboek van Strafrecht maakt het niet uit *wie* beledigd wordt: je mag noch een gewone burger noch een leerling noch een ambtenaar-in-functie voor 'oelewapper' uitmaken. Alleen bij de bepaling van de strafmaat kunnen er verschillen optreden (<http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/267.html>; <http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/111.html> t/m /113.html).